

Primeur in Oost-Vlaanderen: het staartblauwtje

Philippe Van de Velde en Stephanie Schelfhout

Half augustus 2018 werden op twee verschillende locaties in het Waasland staartblauwtjes (*Cupido argiades*) gezien. Eén exemplaar werd waargenomen in de Roomkouter in Steendorp (Temse) en diezelfde dag duikt ook op de Ruiters (Waasmunster) een exemplaar op. Het staartblauwtje werd voordien in onze provincie amper éénmaal als zwerver gezien in de omgeving van Oudenaarde in 1943. Deze soort is dus **meer dan 70 jaar niet meer gezien in Oost-Vlaanderen**. Dat er op één dag op twee verschillende locaties exemplaren werden waargenomen, is dus wel een zeer uitzonderlijk toeval. Dit kan er echter op wijzen dat dit kleine blauwtje reeds meer aanwezig is, maar mogelijks over het hoofd wordt gezien.

Het staartblauwtje is echter wel aan een opmars bezig in onze contreien. Zo wordt de soort in 2010 in België opnieuw waargenomen in het uiterste zuiden, nl. de Gaume. Zachtjesaan zijn er tussen 2010 en eind 2016 ook waarnemingen noordelijker in de Ardennen. In 2011 werd het staartblauwtje waargenomen in Nederland (Zuid-Limburg) en in 2012 werd een ei-afzettend wijfje gezien op de Tiendeberg in Kanne (Belgische provincie Limburg). Tot eind 2016 zijn er geen opmerkelijke wijzigingen meer in het voorkomen van de soort. Maar het kan snel gaan in de insectenwereld want in 2017 wordt de soort steeds meer waargenomen in de regio Luik en Limburg en ook in Nederlands-Limburg.

Vrouwje staartblauwtje.

© flickr.com

Het staartblauwtje is een klein blauwtje. De mannetjes zijn blauw en de vrouwtjes donker van kleur. De onderzijde is blauwgrijs met twee oranje-rode vlekjes aan de vleugelrand. De naam slaat op de **kleine staartjes aan de achtervleugels**. Het vlindertje vertoeft graag op terreinen met veel vlinderbloemigen; moerasrolklaver en gewone rolklaver zijn de voornaamste waardplanten voor de rupsen. Op heide-terreinen worden diverse soorten stekelbrem als waardplant gebruikt.

Mannetje staartblauwtje.

©Wikimedia Commons

De biotoop van het staartblauwtje is vergelijkbaar met biotopen die geschikt zijn voor het algemene icarusblauwtje. Qua biotoop is de soort dus niet zo kieskeurig. Beschutte of zuidgerichte gebiedjes met een warmer microklimaat en open plekjes die sneller opwarmen, komen zeker in aanmerking. In onze regio kunnen allerlei types bloemrijke graslanden geschikt zijn: drogere biotopen zoals braakliggende akkers, dijken en bermen, verlaten spoorwegterreinen en andere ruderaal terreinen zoals oude fabrieksterreinen, maar eveneens vochtige graslanden in de meersengebieden.

De Roomkouter, een zuidelijk gerichte helling op de cuesta in de Scheldevallei in Temse, is een vroegere kleigroef ontstaan op voormalig landbouwgebied. Na de stopzetting van de ontginning is het gebied sinds 2008 ingericht als natuurgebied. De biotoop bestaat uit een afwisselend landschap van bosjes, rietruigtes, een grote poel en grazige bloemrijke vegetaties die extensief begraasd worden.

Inzet: de Roomkouter in Temse bestaat uit een afwisselend landschap met o.a. een grazige bloemrijke vegetatie. © Philippe Van de Velde

Vrouwetje staartblauwtje in de Roomkouter. Het exemplaar was afgesleten wat wijst in de richting van een trekkend exemplaar. © Philippe Van de Velde

Omdat ik mijn dochter naar een activiteit bracht in Temse, besloot ik de namiddag door te brengen in dit gebied. Het was een bewolkte dag, maar af en toe kwam de zon tevoorschijn. De doelsoort die ik die dag op het oog had, was de zuidelijke/gele luzernevlinder waarvan in de zomer 2018 enkele exemplaren in de regio werden gezien. Ik had al het geluk om een hooibeestje te spotten (een soort die nog maar enkele keren werd gezien op de Roomkouter) net als een aantal icarusblauwtjes en enkele andere soorten. Opeens zag ik tussen witte honingklaver en andere klavers een **klein donker vlindertje met een blauwe glans** vliegen. Nadat het vlindertje zich eenmaal had neergezet op een bloemhoofdje was er geen twijfel meer. Dit was een vrouwetje staartblauwtje. Na enkele spannende momenten toen het vlindertje telkens weer opvloog bleef ze rustig zitten om foto's te maken. Het exemplaar was afgesleten en dat wijst in de richting van een trekkend exemplaar op zoek naar geschikte gebieden voor ei-afzet. Ik had niet verwacht, (laat staan durven denken) dat ik deze soort nu reeds zou zien in Oost-Vlaanderen en dan nog in regio Waasland.

Dezelfde dag werd er ook in Waasmunster-Ruiter een staartblauwtje waargenomen. Dit exemplaar werd foeragerend waargenomen op een ingezaaide bloemenweide van een halve hectare. Het contrast met het vorige landgebruik op deze locatie kan niet groter zijn. Waar een professionele serre stond die door de intensieve bloemeteelt vrijwel geen plaats bood voor biodiversiteit, is er nu een grasland met o.a. wilde margriet, gewone rolklaver, grote kaardenbol, knoepkruid, wilde peen, slangenkruid en wilde cichorei. In een overwegend agrarisch gebied heeft deze nectarbron zonder twijfel een sterke aantrekkingskracht voor dagvlinders en vele andere insecten. Mogelijks was dit ook een zwervend exemplaar.

Het zou kunnen dat de klimaatverandering de voornaamste oorzaak is van de **plotse en vrij snelle noordwaartse uitbreiding van deze soort** want dergelijke geschikte biotopen zijn er altijd geweest. In het boek 'Dagvlinders in Vlaanderen' (uitgave 2013) wordt de komst van het staartblauwtje voorspeld: "Volgens de voorspellingsmodellen zou het klimaat in België ook in 2050 geschikt zijn voor het Staartblauwtje." Het lijkt erop dat deze voorspelling veel eerder dan verwacht zal uitkomen.

Het is echter nog veel te vroeg om te spreken van een definitieve vestiging van de soort in regio Waasland. De komende jaren gaan daarover duidelijkheid brengen, maar we hebben de laatste drie jaren vastgesteld dat een andere soort, nl. het kaasjeskruidkoppje zich op korte tijd heeft gevestigd in onze regio en een 'gewone' soort is geworden. We zien natuurlijk graag nieuwe soorten komen in onze regio, maar er is ook een keerzijde: **we verliezen ook soorten door dat wijzigende klimaat**. Niet elke dagvlinder die bij ons voorkomt (of voorkwam), is gebaat bij warmere temperaturen. Zo vinden we de argusvlinder enkel nog in de kustregio met iets koelere temperatuurwaarden. Ook de kleine vos die het moet hebben van een koeler klimaat, is de voorbije zomer zelden waargenomen.